

החולים. גם החוק הנוגע לנושא שונה. כיום אין דרוש סיוע נוסף ועדותה של הנאנסת בבית-המשפט, ואפשר, אפסר, על סמך העדות בלבד, להרשיע את הנאשם באונס.

פעולה לשינוי דיעות קדומות בציבור נעשית באופן קבוע, אך פועלת טיפין-טיפין. עדיין אפשר לשימוע לעיתים קרובות את הקביעה שאשה "מזמינה" את האונס, מכיוון שהיא מתלבשת באופן פרובוקטיבי, או מסתובבת במקומות חשוכים, או מגרה גברים בכוונה. לרבים קשה לקבל את העובדה שלאשה, כמו לכל גבר, הזכות להתלבש כרצונה ולהסתובב בכל מקום שתחפוץ ובכל שעה שתחפוץ, בלי שתהיה קורבן לאלימות מן הסוג השפל ביותר.

מבחינת החוק, אונס הוא אחד הפשעים החמורים ביותר, והעונש המכסימאלי עליו הוא 14 שנות-מאסר.

השבוע מתקיים בירושלים כינוס ראשון מסוגו. הקונגרס הבינלאומי על אונס. את הקונגרס יזמה האגודה לרפואה ולמשפט בישראל, שבראשה עומד השופט אמנון כרמי.

בין יוזמי הקונגרס והכינוס נמצא גם הד"ר משה איזק, מנהל המחלקה הפסיכיאטרית בבית-החולים שערי צדק.

הד"ר איזק עוסק בנושא האונס בארץ זה שמונה שנים. אז הקים את המרכז הראשון מסוגו לסייע לקורבנות-אונס. מאז הפך המרכז הזה לדוגמה ומודל, ומרכזים דומים הוקמו בכל הערים הגדולות בארץ. הד"ר איזק מנסה לשנות דפוסיים ודעות קדומות בנושא טיפול בקורבנות אונס. הוא מרבה להרצות בקורסים שונים, בין השאר גם קורסים שמקיימת המישטרה לחוקרים המיועדים לחקור פושעי-אונס. הוא מנסה להגביר את המודעות בקרב החוקרים לשיעור הנפשית שבה נמצאת קורבן האונס אחרי החוויה המזעזעת. הוא מספר שמהא תחילו הוא וחבריו לטפל בנושא, יש שינוי רציני לטובה.

במקביל למרכזים לסייע הקיימים בבתי-חולים שונים בארץ, קיימים גם מרכזים

"בחוד אשה יש לה זכות ללכת ולהצטא בכל מקום, בכל שעה. יש לה זכות על אבה. אבל יש מקומות מסוכנים וצריך להיזהר"

לסייע לקורבנות אונס שהקימו אגודות נשים שונות, אלה מרכזים העובדים על בסיס התנדבותי. חלק מהמתנדבות המ-טפלות בנאנסות המגיעות למרכזים האלה הן נשים שעברו בעצמן את החוויה המזעזעת של האונס, ואחרים שקיבלו טיפול במרכז הפכו לאטי-לאט למטפלות. אין ספק שמעבר כזה עוזר לנאנסת להתגבר על החוויה ולהי-זור מהר יותר לפעילות תקינה ונורמאלית.

הטיפול במרכזי הנשים הוא מגוון יותר ולא נוגע רק לצד הרפואי והנפשי של הקורבן, אלא יש גם גישה רבה להגברת מודעות האשה, לעיתים קרובות גם לימוד שיטות שונות להגנה עצמית.

דברים אלה נחשפו בזמן האחרון, בעיקר בחודשים הארוכים שבהם עסקה מישטרת תל-אביב במירוד ובנסיון לגלות את זהותו של מי שמכונה "האנס מצפון תל-אביב", שהטיל את חיתתו על הנשים ברחבי העיר הגדולה.

כל הגורמים המטפלים בנושא האונס, וגם הד"ר איזק, טוענים כי רק חלק קטן מאוד ממיקרי האונס מדווחים ומגיעים לידיעת המישטרה. גם במיקרה האנס מצפון תל-אביב טענו חוקרי המישטרה כי חלק נכבד ממיקרי-האונס שבועו לא הגיע כלל לידיעתם. בגלל הדעות הקדומות הקיימות בציבור בעניין, ובגלל טיפול לא נכון שהיה קיים, ועדיין קיים בחלק מתחנות-המיש-טרה, מודעות נשים רבות שנאנסו שלא להגיע כלל למישטרה ולא לדווח על הפשע שנעשה בהן.

היום יש רושם שמיספר מיקרי-האונס גדל. הד"ר איזק סבור שרק מיספר המיקרים המדווחים גדל, מה שיוצר את הרושם



כאילו חלה עליה במיקרי-האונס עצמם. הוא מסביר כי מאז נפתח המרכז בבית-החולים שערי-צדק לפני שמונה שנים, חל שיפור רב בנושא.

אתה הקמת את המרכז לטיפול בקורבנות אונס.

לפני שמונה שנים פתחת את המרכז הראשון לקורבנות אונס בארץ. זה היה בעיקבות מאמר שקראתי על אשה שהתאכרה אחרי אונס שעברה.

לא התמחית באופן מיוחד בנושא האונס?

לא, אני פסיכיאטר, וכאן, בבית-החולים שערי-צדק, יש לנו מחלקה מיוחדת המטפלת באנשים בריאים עם בעיות, ולא באנשים חולים. אין פה מחלקת אישפוז פסיכיאטרית. ההתמחות שלי היא יותר לעזור בסביבות נפשיות.

לאונס הגעתי דרך חדרה-מיון, כשראיתי שהשוטרים מביאים לשם קורבנות-אונס, אז כשקם המרכז בירושלים, הוא היה הראשון והיחיד בארץ, המצא כיום שונה לגמרי — יש מרכזים בכל הערים הגדולות.

איזה תהליך טיפולי עוברת נאנסת אחרי האונס?

המישטרה מביאה אותה והיא עוברת, לפי רצונה, בדיקה גינקולוגית.

הבדיקה נעשית בחדר-המיון?

כן. היא נבדקת על-ידי גינקולוג, ותוך כדי בדיקה ממלאים — שוב, לפי רצונה — ערכת-אונס.

מה זה, הערכה?

זו קופסה שהמישטרה מכינה, והיא מכילה מבחנות שבהן אפשר לקחת רוגמות של זרע, דם, שיערות, חלקיקי-לבוש, אם יש, כתמים ודברים אחרים היכולים לעזור בזיהוי. את הערכה פיתחה המישטרה ביחד איתנו. המישטרה זקוקה לדוג-מות כדי לתפוס את האנס ולהוכיח את הזהויה. הם פיתחו שיטות מיוחדות מדוייקות לזיהוי, ואנחנו משתפים פעולה מתוך מחשבה של עזרה לק הילה.

חשוב לזכור: אין אפשרות לחשוב על עזרה לקורבנות-אונס ללא שיתוף פעולה עם המישטרה.

היום בשנים האחרונות שרנו דפוסיים ביחסה של המישטרה לקורבנות אונס.

יש שינוי לטובה. אין להכיר את המישטרה — את מישטרת ירושלים, לפחות, איתם אני עובד.

במה למשל?

זה תהליך שלוקח זמן ארוך. אבל עכשיו יש, למשל, חוקרות, בדר-כילל אקדמיות, וזה דבר



סצינת-אונס בסרט ("מכונת האהבה") הנאנסת היא מוצג מישפטי. גופה הוא אירת-הפשעי.

היא מקבלת עזרה ראשונה נפשית על-ידי איש מיקצוע — פסיכיאטר, פסיכולוג או עוזר סוציאלי, אחר-כך זה כבר תלוי בה. אם היא רוצה היא יכולה להמשיך לקבל טיפול. בדר-כילל יש רבות הפונות למרכז לסייע לקורבנות אונס, והן יכולות להמשיך את המעקב הנפשי כאן או שם.

אתה יכול להצביע על איפיונים לקורבנות-אונס?

יש שני סיגנונות — הסיגנון הקלאסי, שבו האשה מפורחת, כפאניקה, היא קרועה, פצועה. ברוך השם שעד היום לא היו לנו קורבנות שהיו פצועות קשה במיוחד — לא שזה מוריד מחומרת הפשע, אבל לא דרושה, בדר-כילל, התערבות כירורגית.

האשה מופיעה בוכה, עצובה, וברור שהיא נמצאת תחת סערה אמוציונאלית. רואים שהיא מאבקת, שהיא עברה מאורע קשה. זה סיגנון שהקהל מקבל ביתר רצון. הרי אונס זה הפשע היחיד שהקורבן צריך להוכיח אותו.

זמה הסוג השני?

יש נשים שהן יותר ערות לחיצוניות שלהן, יש להן יותר ביקורת, יש כאלה שמחליטות, למשל, שהן לא יציעו בחדר-לידה. זה עניין של אופי. יש אי-רסוק ותגובות אנושיות, זה לא אומר שסוג אחד יותר טוב, או יותר נורמאלי מהשני. יש כאלה שהתגובה שלהן יותר מבוקרת, ולפני שהן מגיעות הן מסתדרות, מתאפרות, לא בכוחות ונראות פחות מבוהלות. זה לא אומר שהטראומה הנפשית יותר קטנה. אבל אז תמיד עולה השאלה

האנס אינו מובדע. במובן פסיכיאטרי, אין מאשפוז אותו, אלא סוגרים אותו בבית סוהר.

אם זה נכון או לא נכון, שהאשה הזאת עברה חוויה של אונס.

כשאני מעביר קורסים אני תמיד מלמד שבענייני אונס מי שפושט הוא בית-המשפט, והוא שצריך להחליט אם היה או לא היה אונס. זה לא תפקיד שלי. יש נטיה לשפוט את הקורבן לפני שזיאת פותחת את הפה. זה מראה כמה הפשע הזה מעורר בנו תגובות נפשיות. הרבה אנשים שמציינים פסקדין, ואני לא נכנס לאונס, הוא נכון או לא נכון, לא היו מתעכבים כדי לומר אם פיצוץ מסויים היה על רקע חבלני או על רקע פלילי, כי זה עניין מיקצועי. אבל בענייני אונס כל אחד מרשה לעצמו להביע דיעה.

לדעתך, העובדה שהקורבן הכירה את האנס, מכריחה אונס כזה מאונס בידי זר?

יש כמה מיתוסים בעניין הזה. אחד מהם הוא שאונס קורה רק במקום אפל ובשדה חשוך. זה בכלל לא נכון. כמעט 50 אחוז ממיקרי-האונס מתרחשים בין אנשים שהכירו האחד את השני, והם קורים בדיחה או במיטה.

צריך לזכור גם שאונס זה הפשע הכי פחות מודעות. אנחנו חושבים שמדווחים על מיקרה אחד או שניים מתוך כל 10 מיקרים, בעיקר בגלל בושה והפחד של מה יגידו.

יש רושם שיש עליה במיקרי-האונס בשנים האחרונות. זה בכלל לא בטוח. יתכן שמה שיש זה יותר דיווח, בגלל שיפור השרותים, ויש יותר מודעות ויותר מוטיבציה לדווח.

מיתוס אחר שאינו נכון הוא זה האומר כי רק חתיכות נאנסות, שרק הפרובוקטיביות ורק הצעירות הן קורבנות מועדים. זה מאוד לא נכון. כאן, לבית-החולים, הגיעו ילדות בגיל 7 ועד נשים בגיל 67. נשים זקנות, נשים ממאה-שערים, לא יפות ולא פרובוקטיביות. זה מיתוס שהוא כפירוש לא נכון.

אומרים גם שאשה מזמינה אונס.

אשה לא מזמינה. האנס הוא המזמין, והיא נופלת קורבן לתאוונה. יש לפעמים אצל הנאנסת בדיקת מציאות לא נכונה.

למשל?

אני, אילו הייתי אשה, לא הייתי הולכת עם גבר שאני לא מכירה אותו טוב למקום שבו הוא יכול לאונס אותי. לא צריך להכין מזה משהו לא נכון. אני חושב שבתור אשה יש לה זכות ללכת ולהימצא בכל מקום במדינת-ישראל, בכל שעות היום והלילה, זכותי להימצא וזכותי על גופי. על זה אין עוררין. אבל גם זכותי להיות בכל מקום מוגבלת. אם אני יודע שמקום מסויים הוא מסוכן, אני לא אלך לשם, אני אוהר.

זה אחר הטיעונים העולים תמיד (המשך בעמוד 16)